

Slovensko musí reagovať na výrazné klimatické zmeny aj výstavbou nových vodných stavieb

Bratislava 29. marca 2019 – Najvyšší kontrolný úrad sa v rámci svojej kontrolnej činnosti venoval téme ochrany územia, majetku a obyvateľov pred povodňami. Na území SR je identifikovaných celkom 588 oblastí s výskytom významného povodňového rizika. V súvislosti s nepochybnými účinkami výrazných klimatických zmien, najmä pokiaľ ide o privalové dažde a zároveň dlhé bezrážkové obdobia, sa zadržiavanie vody v prostredí stáva kľúčovou témou, ktorá je zakotvená v strategických národných dokumentoch udržateľného rozvoja slovenskej spoločnosti. Slovenská republika je v tejto kľúčovej agende viazaná tiež záväzkami voči Európskej únii, ale aj k Organizácii spojených národov cez plnenie trvalo-udržateľných cieľov do roku 2030.

Vzhľadom na prírodné podmienky na Slovensku sú **vodné nádrže považované za najefektívnejšie riešenie nielen voči znižovaniu dôsledkov povodní**, ale aj pre zachovanie prírodných hodnôt a biologickej rozmanitosti krajiny, prírody pre súčasné a budúce generácie. **V SR sa vodnými stavbami dnes reguluje približne iba 8 % priemerného ročného odtoku vody, čo už v súčasnosti nemožno považovať za dostatočné množstvo a v blízkej budúcnosti bude nevyhnutné zvýšiť možnosti akumulácie vody v nádržiach.** Národná autorita pre oblasť externej kontroly aj preto odporúča vláde SR, aby sa aktívne venovala strategickému otázkou súvisiacej s možnosťami zadržania vody v prírode. Na vládnej úrovni by mal byť zároveň prijatý koncepčný dokument, ktorý v horizonte desiatich rokov ponúkne praktické kroky smerujúce k výraznému zvýšeniu percenta zadržanej vody prostredníctvom vodných stavieb. Oddiaľovanie výstavby nových vodných nádrží, ale aj nedostatočné financovanie údržby už existujúcich, môže spôsobiť v budúcnosti vážne, ťažko riešiteľné problémy a veľké škody pre spoločnosť i samotných občanov.

V tejto súvislosti sa kontrolóri pozreli na to, ako je na Slovensku zabezpečovaný manažment ochrany pred povodňami, ktorý spadá do pôsobnosti rezortu životného prostredia, a z hľadiska priameho výkonu štátnemu podniku Slovenský vodohospodársky podnik (SVP). Na základe výsledkov kontroly **NKÚ konštatuje, že štát si nedostatočne plní úlohy v tejto oblasti, pretože SVP nedostáva zo štátneho rozpočtu dostatok financií na údržbu a opravu vodných stavieb. V rokoch 2010, 2011 a 2014 nedostal tento podnik žiadne prostriedky na opravu a údržbu a aj v ostatných rokoch získal z verejných zdrojov výrazne menej ako požadoval (graf 1). Deficit tvorí celkovo až 178 mil. eur.** SVP má pritom v správe 294 vodných nádrží, 242 hatí a 4186 km pozdĺžnych hrádzí, pričom väčšina z nich plní aj kľúčovú funkciu protipovodňovej ochrany. V dôsledku nedostatočného financovania, ale aj poklesu zamestnancov, nemohol SVP zabezpečiť v ostatných rokoch riadny chod a údržbu všetkých týchto vodných stavieb, a až **28 z nich je dnes v havarijnom stave, práve v dôsledku nedostatočnej údržby, opravy.**

Kontrola NKÚ tiež zistila, že najvýznamnejším zdrojom financovania opatrení v oblasti ochrany pred povodňami boli **prostriedky z európskych fondov. Do roku 2013 sa na výstavbu 127 zariadení protipovodňovej ochrany vyčerpalo 150 mil. eur. V programovom období 2014 – 2020 je v rámci OP KŽP vyčlenených takmer pol miliardy eur, avšak prvé príspevky boli schválené až v minulom roku, čo spôsobilo významný sklz** aj pre projekty, ktoré už boli pripravené v minulosti. Podobne, ako v iných podobných prípadoch, aj tu kontrolóri upozorňujú kompetentné inštitúcie na riziko nahrádzania národných zdrojov európskymi pri dôležitých investičných aktivitách verejnej správy. **Strategické investičné projekty súvisiace s udržateľným rozvojom spoločnosti by mali byť primárne podporované zo strany štátu,** mali by byť financované zo štátneho rozpočtu a európske zdroje by mali mať podpornú funkciu. Ochrana pred povodňami je permanentný, prierezový proces, ktorý si vyžaduje nielen pravidelné prehodnocovanie rizík, povodňových máp, ale tiež aktívnu spoluprácu štátnych inštitúcií s orgánmi miestnej, regionálnej samosprávy.

Protipovodňové opatrenia sú rozdelené do troch prioritných skupín, z hľadiska efektívnosti by mali mať prednosť tie, ktoré za najmenšie náklady ochránia najväčšiu hodnotu majetku. Kontrolóri zistili, že v praxi sa tieto priority často nedodržiavali. Napríklad z prvej prioritnej skupiny projekty ochrany krajských miest Banská Bystrica a Košice boli schválené až v r. 2018, kým opevnenie menej významných brehov riek v menších obciach už bolo realizované skôr. Dokonca boli prípady, keď náklady na samotné opatrenie boli vyššie ako hodnota ochraňovaného majetku, čo je v rozpore so zákonom (napr. protipovodňová ochrana dolného úseku Malého Dunaja -III. etapa, úprava toku Neresnica).

Graf č. 1: Prehľad poskytovania platieb zo štátneho rozpočtu pre SVP, š. p., zo ŠR SR v rokoch 2010 až 2016

